

METHODOLOGICAL APPROACHES OF POTENTIAL HUMAN CAPITAL DETERMINING AS A COMPONENT OF POTENTIAL NATIONAL INNOVATION SYSTEM OF UKRAINE

TITARENKO G.B.

National University of STS of Ukraine

The article identifies the main problems of the identification of human capital in Ukraine, critically methods of assessment of human capital at the regional level, officially used in statistical studies. The potential development of human capital is considered as part of the capacity of the national innovation system.

Keywords: *human capital, a method of determining human capital, universities, potential.*

УДК 37.035.6

ШАЦЬКА З.Я.

Київський національний університет технологій та дизайну

БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ЕВОЛЮЦІЇ СИСТЕМ ОСВІТИ

Метою статті є дослідження еволюції форм освіти в різні історичні епохи, виявивши переваги, проблеми та перспективи подальшого їх розвитку, як одного з найважливіших чинників і ресурсів соціального розвитку суспільства.

Дослідження еволюції форм освіти в різні історичні епохи проведено з використанням методів аналізу, синтезу та з використанням системного підходу до дослідження складних явищ.

Результатом дослідження є виокремлення переваг та проблем розвитку систем освіти в процесі еволюції людського суспільства, їх систематизація та визначення шляхів подальшого розвитку на сучасному етапі.

Наукова новизна дослідження полягає в узагальненні напрямів розвитку освіти в різні епохи та визначення шляхів їх подальшого розвитку на сучасному етапі.

Практична значимість дослідження полягає в можливості його використання в процесі розвитку освітнього процесу для різних закладів освіти.

Ключові слова: *освіта, історичні епохи розвитку освіти, форми освіти, початкові заклади, безперервна освіта.*

Розвиток суспільства безпосередньо залежить від рівня освіченості його населення. Чим більша кількість населення вміє читати, писати та рахувати, тим вище здатність суспільства до опанування та створення нових знань. Одночасно потреби суспільства вимагають формування певного прошарку людей, що, по-перше, отримали більш глибокі загальні знання, по-друге, на їх основі оволоділи певною кваліфікацією в тій чи іншій галузі господарства, науки, по-третє, мали хоча б елементарні навички самостійного оволодіння знаннями. Тобто досягли такого освітнього й інтелектуального рівня, що дає змогу займатися на професійному рівні науковою, педагогічною та творчою діяльністю, управляти виробничими процесами та людськими колективами [1].

Постановка завдання. Виходячи з того, що освіта була і є одним з найважливіших чинників і ресурсів соціального розвитку суспільства, то вважається доцільним дослідити еволюцію форм освіти в різні історичні епохи, виявивши переваги, недоліки та перспективи подальшого їх розвитку.

Основний матеріал. Становлення і розвиток освіти відбувалося одночасно з потребами і еволюцією людського суспільства і у відповідності до історичної епохи. Кожному етапу розвитку суспільства характерні свої форми і види освіти.

Процес освіти молоді було започатковано ще в первісному суспільстві (20-40 роки до н. є.) одночасно з розвитком знарядь праці. Для цього було засновано перші «навчальні заклади» - «будинки молоді», в яких відбувалася підготовка дітей (хлопчиків і дівчаток окремо) до життя і передавалися релігійні уявлення.

Пізніше у 7 тисячолітті до н. є. на території Перу і Мексики створюються піктографічні школи (від грецького *pictos* – писаний фарбою, мальований, *gramma* – пишу, мальоване письмо), що відомо, як культура майо.

За пізніших часів з'являються перші школи в країнах Стародавнього Сходу, зокрема, Єгипті, Ассирії, Китаї. В цих школах молодь із знатних родин вивчала твори мудреців і отримувала в такий спосіб знання про закони природи.

У 4 тисячолітті у Стародавньому Єгипті навчання розгалужується і утворюється два типи шкіл: школа жреців (школа каліграфічного письма) і школа писців (школа ієратичного письма).

У Древньому Китаї процес навчання молоді тривав 15 років і передбачав оволодіння такими знаннями, як: етикет, письмо, лічба, стрільба з лука, музика, керування колісницею.

У Стародавній Греції всесвітньо відомими стали дві освітні школи: Спартанська та Афінська. Спартанська школа навчала юнаків і дівчаток мистецтву ведення війни, формувала з них безжалісних і витривалих воїнів-

спартанців. Афінська школа, навпаки, навчала молодь духовному багатству минулих поколінь, фізичній чистоті та гармонійному розвитку людини.

У цей же період відомий грецький філософ Платон розробив чотириступеневу систему освіти, за якої третю ступінь здобували юнаки, що виявили здібності до абстрактного мислення, тобто до вивчення дисциплін не в прикладному, а філософсько-теоретичному значенні. Після закінчення третьої ступені навчання молоді люди (у віці до 30 років і які виявили хист до філософії), мали продовжити свою освіту ще 5 років, щоб стати правителями.

У Стародавньому Римі за часів правління Олександра Македонського створюється декілька шкіл, де викладалися: філософія, філологія, математика, медицина ораторське мистецтво, тощо. Для бідного населення (плебеї) створюються елементарні приватні і платні школи. В них вчили елементарним навичкам: читати, писати, рахувати та знанням законів держави. Діти багатих навчалися вдома або в привілейованих школах. Вони вивчали граматику, латинську і грецьку мови, риторику. В обох типах шкіл переважно навчалися юнаки.

Таким чином, в античну епоху відбулося заснування і становлення перших навчальних закладів. В таких закладах заняття проходили здебільшого у формі обговорення якихось філософських проблем, диспутів, духовного спілкування вчителя зі своїми учнями – щось на зразок заняття у студентському науковому гуртку [1]. Одночасно почалася систематизація тогочасних знань і формування їх в певні напрями, які в майбутньому стали основою сучасних навчальних дисциплін.

В період Середньовіччя (VI-XII століття) на процес навчання дуже впливала церква і всі тогочасні школи знаходилися на її утриманні. Церква визначала програми навчання та обирала учнів. Всі школи поділялися на чотири категорії:

1. «Внутрішні школи» (або «монастирські») – відкривалися при монастирях для хлопчиків, які бажали в подальшому присвятити себе релігійній діяльності.
2. «Зовнішні школи» – школи для синів багатих феодалів.
3. «Кафедральні школи» (або «єпископські») – відкривалися при єпископських резиденціях.
4. Церковно-приходські школи – школи, які утримувалися повітовими священиками.

Поява саме таких категорій шкіл в епоху Середньовіччя була пов'язана з посиленням впливу християнської церкви у духовному житті суспільства, розвитком теології, необхідністю належної підготовки священнослужителів та розвитком великих міст. Однак, церква не виключила з процесу освіти деякі світські дисципліни, які отримали назву «сім вільних мистецтв». До таких мистецтв було віднесено: граматику, риторику, діалектику, арифметика,

геометрія, астрономія, музика. Викладання вищезазначених дисциплін було значно слабшим, ніж у школах Стародавнього світу. Тому, концентрація освіти тільки на духовному аспекті знань не могла задовольнити потреби тогочасного суспільства, яке поряд з розвитком великих міст вимагало розвитку знань і появи високоосвічених світських людей. Саме тому, у період XI-XII століть дворяни, купці та ремісники почали засновувати свої школи, які отримали назву цехові та гільдійські школи. В таких школах навчання молоді проводилося рідною мовою. Вони опановували основи саме того ремесла, в якому бажали працювати в подальшому. Формування гільдійських та цехових шкіл стало прототипом сучасних професійно-технічних училищ.

Поступово з розвитком великих міст гільдійські та цехові школи переросли в міські початкові школи, які утримувалися за кошти міського самоврядування громади міста (магістрату). Школи були платними для учнів, а вчителів називали магістрами. Однак, не зважаючи на світський статус, в міських школах частина навчального часу відводилася на навчання церковним дисциплінам.

У період Середньовіччя також отримали становлення і розвиток лицарські школи. Це було пов'язано з постійними війнами між феодалами за землю і владу. В лицарських школах, на відміну від міських, процес освіти концентрувався на навчанні військовим дисциплінам, які отримали назву «сім лицарських добродійностей».

Таким чином, у період XI-XII століть процес освіти вийшов з під контроль церкви і поєднав у собі три напрями навчання: світське теоретико-прикладне, духовне та військове.

Подальший економічний розвиток Європи (XII-XIII століття) ознаменувався появою навчальних закладів нового типу: університетів. Університет (від лат. *Unsversitas* – сукупність, спільнота), що означало співтовариство викладачів і учнів [1]. Так, у 1058 році було засновано Болонський університет, а у 1150 – Паризький університет (Франція). Упродовж XII -XIVст. У різних країнах світу було засновано такі університети: Салернський (Італія), Оксфордський та Кембриджський (Англія), Саламанкський (Іспанія), Лісабонський (Португалія), Краківський (Польща), Празький (Чехія), Віденський (Австрія), Гейдельберзький (Німеччина) та ін.

Середньовічний університет складався з чотирьох факультетів: артистичного (підготовчого), а також трьох основних – правничого, медичного, богословського (теологічного). На артистичному факультеті, що пізніше отримав назву філософського, викладали «сім вільних мистецтв»: граматику, риторику, діалектику, арифметику, геометрію, астрономію, музику. Після оволодіння трьома першими дисциплінами (тривіумом) і складання відповідних іспитів присуджувався ступінь бакалавра мистецтв, після оволодіння

наступними чотирма (квадривіумом) – ступінь магістра мистецтв. На вищих факультетах здобували ступінь магістра і доктора наук відповідно до профілю факультету [1]. Навчання в Середньовічному університеті велося тільки латинською мовою.

Таким чином, в епоху Пізнього Середньовіччя функціонували такі навчальні заклади:

1. Міські, цехові, гільдійські, приватні – давали світські елементарні знання.
2. Парафіяльні – вчили латинській граматиці.
3. Соборні, монастирські – давали теологічні знання.
4. Факультети мистецтв в університетах – навчання багатих жінок (дворянок) різним видам мистецтв.
5. Факультети при університетах – навчання спеціальним знанням у відповідності до фаху.

Кінець XIX століття був насиченим відкриттями в галузі науки і техніки, а також створенням перших промислових підприємств. Це, в свою чергу, викликало потребу у кваліфікованих кадрах. Але більшість населення того часу (особливо бідняки) не мали навіть елементарних навичок читання та письма, а початкові школи – платними. У 70-х роках XIX століття рівень неписьменності сільського населення досягав 85%. Не на багато відставали і міські жителі, серед яких початковій грамотою володів тільки кожен четвертий [6]. Це стало великим гальмом на шляху подальшого розвитку індустріального суспільства. Саме тому, у період 1880-1890 роках починається формування системи державної освіти в європейських країнах. Наприклад, починаючи з 1880 року в Англії початкова освіта стала обов'язковою, а в 1891 р. – безкоштовною і субсидувалися державою. В об'єднаній Німеччині закон 1872 р. про народну школу дещо розширив викладання реальних предметів і активізував у ній методи навчання, а католицька церква була відчужена від керівництва шкільною справою. У Франції безкоштовна й обов'язкова освіта для всіх дітей віком від 6 до 13 років була введена законами 1881 і 1882 рр. Цими ж законами відмінялося викладання у школі закону Божого, але для релігійного навчання виділявся один день на тиждень, вільний від занять [10]. У США початкова освіта на той час не була обов'язковою, але безкоштовною.

Середня школа в європейських країнах протягом майже всього XIX ст. не зазнала радикальних змін. Єдиним повноправним типом середньої школи залишалася школа класична, гуманітарна: гімназії в Німеччині і Росії, ліцеї і коледжі у Франції, граматичні школи в Англії. В останній чверті сторіччя важко, але пробивало собі дорогу вивчення дисциплін природничого циклу - фізики, хімії, біології та інших. Запекла полеміка розгорнулася у США та європейських країнах з питання викладання біології, особливо теорії Дарвіна про походження видів. Уже це наближало школу до потреб реального життя,

сприяло донесенню до масової свідомості елементів наукових уявлень про процеси, які відбуваються в природі [10].

В кінці XIX століття розширилася мережа вищих учбових закладів, особливо інженерно-технічних, що було пов'язано з стрімким розвитком науки і техніки в цей період. У підготовці наукових кадрів велику роль починають відігравати як державні, так і приватні науково-дослідні центри і лабораторії (наприклад, Пастерівський інститут у Парижі). Продовжився розвиток трьох ступеневої системи освіти. В університетах з'явилися факультети або коледжі. Факультети отримали право присуджувати наукові ступені - спочатку бакалавра, а потім магістра, доктора чи ліценціата. Число студентів університетів, в порівнянні з першою половиною XIX століття, збільшилося в 4 рази. У цей період можливість отримати вищу освіту з'явилася у жінок. Раніше це було заборонено на державному рівні [6].

На початку XX розробляються нові концепції освіти. Це було обумовлено такими глобальними чинниками:

1. Науково-технічний прогрес і створення нових технологій.
2. Формуванням великих промислових підприємств та становлення галузей промисловості.
3. Започаткування ринку та конкуренції.

Вплив глобальних чинників вимагав наявності у майбутніх фахівців нових знань, вмінь і навичок, які не надавалися в школах та університетах епохи Пізнього Середньовіччя та подальшого реформування системи освіти згідно з вимогами часу.

У XX ст. у зв'язку зі значним розвитком педагогічної науки було проведено чітку диференціацію навчальних закладів, запроваджено міжнародні дипломи, для спілкування вчителів та учнів використовувалися здобутки психології. Так, у Великобританії 1918 р. було прийнято закон про обов'язкове навчання до 14 років, а з 1944 р. - до 15 років. Активно розвивалася система професійного навчання (початкова й середня). Центрами вищої освіти були університети: Кембриджський, Оксфордський, Единбурзький та ін., які одночасно стали й центрами розвитку світової науки. У США закони про обов'язкову початкову освіту було прийнято 1918 р. в усіх штатах. Із 1920-х рр. почався процес диференціації освіти. Усіх учнів було поділено на «академічно здібних» і «практично мислячих», а програми пристосовано до практичних потреб людини в житті. Крім того, активно розвивалася університетська система освіти. Найбільш відомими стали Гарвардський, Колумбійський, Каліфорнійський, Іллінойський, Стенфордський університети [9].

У 30-ті рр. XX ст. зазнала змін і система освіти Франції. Там було запроваджено безкоштовне навчання в державних школах. Обов'язковим стало

навчання дітей до 14 років. Французькі університети стали визнаними світовими центрами освіти (наприклад, університет у Сорбонні).

Найгрунтовніші зміни освіти у 20-30-ті роки ХХ ст. відбулися в системі освіти СРСР. Завдяки запровадженню загальної початкової, а згодом і середньої системи освіти, в країні вдалося в основному подолати безграмотність населення. У 1933 р. відновлено діяльність університетів. Студенти радянських університетів і інститутів отримували ґрунтовні знання з фундаментальних і гуманітарних дисциплін, їх кругозір, безперечно, був у цілому значно ширше, ніж у нинішніх студентів. Від студентів вимагали не тільки знання матеріалу підручника чи методичного посібника, але й додаткової монографічної літератури. Випускники ВНЗ отримували недостатню практичну підготовку з обраної спеціалізації. Радянські студенти, виступаючи на міжнародних олімпіадах, зазвичай блискуче відповідали на питання, що вимагали енциклопедичних знань, але часто пасували там, де потрібно було розв'язати якесь нестандартне завдання. Слабким місцем більшості тодішніх радянських студентів, а відтак і фахівців було погане знання іноземних мов. Дедалі сильніше відчувалося технічне відставання вітчизняних вищих навчальних закладів від кращих американських та європейських університетів [3].

Крім зазначених країн високого рівня освіти у ХХ ст. досягли в Німеччині, Бельгії, Голландії, Швеції та ін. Попри такі якісні позитивні зрушення у системі освіти провідних країн світу більшості людей на землі вона залишалася і досі недоступною. Особливо в колоніальних і залежних територіях. Низький освітній рівень притаманний і досі для незалежних країн Азії та Латинської Америки [9].

У ХХ століть, на відміну від попередніх століть, отримали розвиток нові форми освіти: вечірня, заочна, сімейна, самоосвіта і екстернат, а також післядипломна освіта.

Стрімкий розвиток мережі Інтернет та інформаційних технологій спричинив «інформаційний вибух» у суспільстві ХХІ століття. Нині щорічний приріст знань досягає 4-6%, і сучасний фахівець майже третину загального обсягу свого робочого часу мусить витратити на поновлення професійних знань, і, таким чином, він отримує до 50% знань вже після закінчення навчального. Нині щорічно оновлюється близько 5% теоретичних і 20% професійних знань закладу [5]. Вплив глобалізації світу, інформаційної насиченості та відкритості, розмивання меж між реальним та віртуальним світом спричинило формування нового освітнього простору. Такі тенденції зумовили необхідність перегляду підходів до сучасної освіти. Різні ланки освіти поступово поєднуються та переходять до нової форми освіти - безперервної освіти.

Уперше термін «безперервна освіта» був використаний в 1968 році в матеріалах Генеральної конференції ЮНЕСКО, на якій була прийнята програма «На шляху до безперервної освіти для всіх» [4]. Одним з розробників цієї програми був П. Ленгранд. Його погляди щодо створення умов для повного розвитку здібностей людини протягом усього життя лягли основу концепції безперервної освіти. У цій концепції по-новому розглядаються етапи життя людини, виключаючи її традиційний поділ на період навчання та праці.

Згодом були об'єднані різні освітні й навчальні ініціативи в єдину програму, яка отримала назву «Програма навчання протягом життя» (Lifelong Learning Programme). Ця програма, розроблена Європейською Комісією з питань освіти та культури, прийшла на зміну програмам професійного та дистанційного навчання, що існували до 2006 року [8].

В подальшому термін «безперервна освіта» став використовуватися на міжнародних семінарах таких міжурядових організацій, як ЮНЕСКО і Рада Європи. Разом з цим терміном широко застосовуються і інші тотожні терміни, такі як «освіта протягом усього життя», «продовжена освіта», «рекурентна освіта», «освіта дорослих», «самокероване навчання».

Метою запровадження системи безперервної освіти в навчанні є:

- забезпечення людей будь-якого віку і сфери діяльності рівним і відкритим доступом до якісного навчання;
- посиленні здатності людини адаптуватися до стрімких та непередбачуваних перетворень в економіці, професійному житті, культурі та суспільстві;
- розвитку самостійності, цілеспрямованості, відповідальності, творчості та інших навичкам, що дадуть змогу людині швидко адаптуватися на робочому місці;
- формування креативної особистості, здатної до саморозвитку, самостійної професійної діяльності.

Безперервна освіта — комплекс державних, приватних і суспільних освітніх установ, що забезпечують організаційну і змістовну єдність і подальший взаємозв'язок всіх ланок освіти, задовольняючи прагнення людини до самоосвіти і розвитку протягом всього життя [2].

Навчання протягом життя - це зростання інвестицій у людей і знання, набуття основних навичок, включаючи цифрову грамотність і розширення можливості для інноваційної, більш гнучкої форми навчання.

Протягом багатьох років ХХ-ХХІ століття у передових країнах світу досліджуються питання безперервної освіти дорослих. Вивченням питань безперервної освіти займалися такі дослідники як: Р. Дейв, Ф.Джессуп, А. Кроплі, Х. Фриз. За багато років досліджень нагромаджено значний досвід: створені спеціалізовані науково-дослідні установи, в тому числі інститут освіти

дорослих ЮНЕСКО в м. Гамбурзі, також видано багато літератури щодо вивчення питань безперервної освіти.

Узагальнюючи вищевикладене, можна дійти висновку, що система освіти у кожний період еволюції людського суспільства мала певні переваги та проблеми, що гальмували її подальший розвиток (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги та проблеми розвитку систем освіти в процесі еволюції людського суспільства

Суспільство	Часовий період	Система освіти	
		Переваги	Проблеми
Первісне Суспільство	20-40 роки до н. е.	підготовка молоді до життя, передача знань поколінням	примітивні знання
Стародавнє	до VI ст.	створення системи шкіл для багатих та бідних; проведення занять у формі спілкування вчителя зі своїми учнями; систематизація тогочасних знань і формування їх в певні напрями, які в майбутньому стали основою сучасних навчальних дисциплін	навчання переважно юнаків та багатих верств населення
Середньовіччя	VI-XII ст.	створення «зовнішніх», «внутрішніх», «кафедральних» та церковно-приходських шкіл; три напрями навчання: світське теоретико-прикладне, духовне та військове	церква визначає програми навчання та обирає учнів; концентрація більше на духовних знаннях; навчання переважно юнаків та багатих верств населення
	XII-XVIII ст.	поглиблення спеціалізації шкіл, створення міських, цехових, гільдійських, приватних шкіл, які давали одночасно елементарні та спеціальні знання; заснування університетів, де проводилося навчання у відповідності до фаху	навчання переважно юнаків та багатих верств населення
Пізнє Середньовіччя	XIX ст.	розширення мережі вищих учбових закладів, особливо інженерно-технічних; подальший розвиток університетів; введення обов'язкової початкової освіти; введення безплатної початкової освіти	високий ступінь безграмотності серед населення

Сучасне	XX ст.	трьохрівнева система освіти; обов'язкова початкова освіта для всіх верств населення	високий рівень оплати за отримання вищої освіти
Майбут- нього	XXI ст.	перехід до дистанційної та безперервної системи освіти; обов'язкова вища освіта для всіх верств населення;	

Однак, вона завжди відігравала ключову роль в розвитку самого суспільства та окремої особистості. Вона є двигуном розвитку науково-технічного прогресу.

Висновки. Еволюційна зміна суспільства від примітивного аграрного до сучасного інформаційного, ускладнення його цілей та задач, спрямування до постійного розвитку, спричинило докорінні зміни в системі освіти. Якщо у первісному та стародавньому суспільстві процес освіти відбувався у формі дискусії між учнем та його наставником, який усно передавав учню певну кількість знань минулих поколінь, то вже починаючи з епохи пізнього середньовіччя у суспільстві почав стрімко зростати обсяг знань, якими володіє суспільство та повинен володіти учень. Відповідно для передачі такого обсягу знань стало вже недостатнім одного наставника, почали формуватися різні види закладів освіти для різних категорій людей. Усна передача знань поступово замінювалася на письмову. Обов'язковою для всіх верств населення стала початкова освіта. У XX столітті зі стрімким розвитком науково-технічного прогресу і розвитком нових технологій ще більше збільшився обсяг знань, якими володіє суспільство і для їх передачі вже було сформовано трирівневу систему освіти. Відбулася чітка спеціалізація знань на навчальні дисципліни.

Вплив глобалізації світу, інформаційної насиченості та відкритості, розмивання меж між реальним та віртуальним світом у XXI столітті спричинив формування нового освітнього простору. На сьогоднішній день, мінімальним рівнем освіти, яким повинен володіти сучасний фахівець, вже є не початковий, а рівень вищої освіти. Такі тенденції зумовили необхідність перегляду підходів до сучасної освіти. Різні ланки освіти поступово поєднуються та переходять до безперервної освіти. Саме тому, сьогодні в багатьох розвинутих країнах безперервна освіта дорослих людей перетворилася поряд з початковою, середньою і вищою освітою в четверту важливу самостійну сферу національної системи освіти, здійснення якої безпосередньо пов'язується з прогресом нації, з її інтелектуальним збагаченням [7].

Список використаної літератури

1. Кривчик Г.Г. Вища школа і Болонський процес: Конспект лекцій. – Дніпропетровськ: ПДАБА, ДРІДУ НАДУ, 2008 . –34 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pgasa.dp.ua/a/files/d25bfaf024a34bf2725cbfb32141819a.pdf>
2. Кудрявцева С.П., Колос В.В., Міжнародна інформація. [навч. посібн.]. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 400chhttp://buklib.net/books/24166/
3. Левківський М.В. Історія педагогіки: [навч. метод. посібник]. – Вид. 4-е. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 190 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://shron.chtyvo.org.ua/Levkivskiy_Mykhailo/Istoriia_pedahohiky.pdf.
4. Мандрик О.І. Безперервна освіта педагогічного колективу за системою індивідуальних педагогів. – [Електронний ресурс]. – http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp8/.
5. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика. Аналітична записка . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/252/>
6. Освіта в другій половині 19 століття . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://moyaosvita.com.ua/geografija/nauka-ta-osvita-v-drugij-polovini-19-stolittya/>
7. Ситник О.І. Розвиток особистості в системі освіти дорослих на прикладі Ірландії, 2010. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/2797/1/Sytnyk_O_TNMC_13_FLMD_PI.pdf
8. Erasmus+: Ірландія досягла згоди щодо нової програми з навчання, молоді та спорту. – Портал «Європейський простір», 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/view/258384.html>
9. <http://ukrmap.su/uk-wh10/1284.html>
10. <http://www.vuzlib.su/kult/29.htm>

НЕПРЕРЫВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В КОНТЕКСТЕ ЭВОЛЮЦИИ СИСТЕМ ОБРАЗОВАНИЯ

ШАЦКАЯ З.Я.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Целью статьи является исследование эволюции форм образования в разные исторические эпохи, выявив преимущества, проблемы и перспективы дальнейшего их развития, как одного из самых важных факторов и ресурсов социального развития общества.

Исследование эволюции форм образования в разные исторические эпохи проведено с использованием методов анализа, синтеза и с использованием системного подхода к исследованию сложных явлений.

Результатом исследования является выделение преимуществ и проблем развития систем образования в процессе эволюции человеческого общества, их систематизация и определение путей дальнейшего развития на современном этапе.

Научная новизна исследования состоит в обобщении направлений развития образования в разные эпохи и определение путей их дальнейшего развития на современном этапе.

Практическая значимость исследования состоит в возможности его использования в процессе развития образовательного процесса для разных учебных заведений.

Ключевые слова: образование, исторические эпохи развития образования, формы образования, учебные заведения, непрерывное образование.

CONTINUING EDUCATION IN THE CONTEXT OF THE EVOLUTION OF EDUCATION SYSTEMS

SHATSKA Z.YA.

Kyiv National University of Technologies and Design

The aim of the article is to study the evolution of the forms of education in different historical periods, identifying the benefits, problems and prospects of their further development as one of the most important factors and resources of social development.

Study of the evolution of forms of education in different historical eras carried out using the methods of analysis, synthesis, and using a systematic approach to the study of complex phenomena.

The result of this study is to highlight the benefits and problems of the development of education systems in the evolution of human society, their classification and identification of ways of further development at the present stage.

Scientific novelty of the research is to generalize the trends in educational development in different periods and to identify ways of their further development at the present stage.

The practical significance of the study lies in the possibility of its use in the development of the educational process in different educational institutions.

Keywords: education, historical periods of development of education, type of education, educational institutions, lifelong learning.